

УДК [81'27'42'373.23-057.36:316.48:172.4]=161.2"20"
DOI <https://doi.org/10.24919/2308-4863/35-7-17>

Галина МАЦЮК,
orcid.org/0000-0001-8601-474
доктор філологічних наук,
професор кафедри загального мовознавства
Львівського національного університету імені Івана Франка
(Львів, Україна) halyna.matsyuk@lnu.edu.ua

ВЗАЄМОДІЯ ПОНЯТЬ *МОВА* – *ВІЙНА* ЯК ОБ'ЄКТ ЛІНГВІСТИЧНОГО АНАЛІЗУ: РЕЗУЛЬТАТИ І НОВІ ПІДХОДИ

Стаття присвячена розкриттю ресурсів сучасної мовознавчої парадигми для дослідження взаємодії понять «мова» – «війна» як лінгвістичної проблеми. Авторка виокремила напрями аналізу в дискурсології, працях з когнітивного мовознавства та ономастики. Отримані результати стосуються: дискурсивних конструктів, реконструйованих на матеріалі медійної сфери та соціальної комунікації в суспільстві, мови ворожнечі та словника неологізмів, вивчення неофіційних імен військових як різновиду антропонімів та ін.

Водночас стаття обґрунтовує перспективи соціолінгвістичного підходу до розкриття зв'язку понять. Авторка пропонує досліджувати його дискурсивний вияв на матеріалі неактуалізованої в мовознавстві джерельної бази – інтерв'ю та спогадів учасників бойових дій (чоловіків та жінок), а також задокументованої інформації про полеглих за Україну. Застосовані у статті методи: описовий, біографічний, зіставний, елементи дискурс-аналізу, соціолінгвістичної інтерпретації та реінтерпретації – дозволили сформулювати висновки про роль релевантних для аналізу категорій соціолінгвістики, зокрема понять «мовна ситуація», «мовна політика», «дискримінація за мовною ознакою», «мовлення соціогрупи» («військові») та ін., які часто пов'язані з розкриттям зв'язків між мовою та політикою чи ідеологією, мовою та культурою (пам'яті), мовою та ідентичністю. Соціолінгвістичний підхід до нової джерельної бази дозволяє не тільки схарактеризувати ознаки неофіційного іменника бійців чи їх усне спонтанне мовлення як показники міжособистісної комунікації в соціогрупі «військові», але й розкрити антропонім як маркер культури пам'яті сучасного українського суспільства і як засіб формування національної ідентичності в соціумі.

Ключові слова: сучасна мовознавча парадигма, взаємодія понять «мова» – «війна», дискурсологія, когнітивне мовознавство, ономастика, соціолінгвістика.

Halyna MATSYUK,
orcid.org/0000-0001-8601-4742
Doctor of Philological Sciences,
Professor at the Department of General Linguistics
Ivan Franko National University of Lviv
(Lviv, Ukraine) halyna.matsyuk@lnu.edu.ua

INTERACTION OF THE CONCEPTS *LANGUAGE* – *WAR* AS AN OBJECT OF LINGUISTIC ANALYSIS: RESULTS AND NEW APPROACHES

The article is devoted to the resources of modern linguistic paradigm which facilitates the study of the concepts “language” and “war” in linguistics. The author distinguishes the relevant areas of analysis in discourse analysis, cognitive linguistics, and onomastics. The results are related to discursive elements reconstructed on the basis of the media sphere and social communication, the language of hostility, the dictionary of neologisms, the study of unofficial military names as a kind of anthroponyms, etc.

Simultaneously, the article substantiates the prospects of a sociolinguistic approach to demonstrating the connection between the concepts. The author offers to research its discursive manifestations based on the interviews and recollections of combatants (men and women), as well as documented information about the victims in Ukraine. The methods used in the article include descriptive, biographical, and comparative method, the elements of discourse analysis, sociolinguistic interpretation, and reinterpretation. They contribute to drawing conclusions about the role of relevant categories of sociolinguistics, in particular, the concepts of “language situation”, “language policy”, “discrimination on language basis”, “socio-group speech” (“military officers”), etc., which are often associated with the links between language and politics or ideology, language and culture (memory), language and identity. Sociolinguistic approach to the new source base helps not only to characterize the features of the unofficial names of soldiers or their oral spontaneous speech as indicators of interpersonal communication in the socio-military group, but also to show anthroponyms as a marker of the culture of memory in modern Ukrainian society and as a means of national identity.

Key words: modern linguistic paradigm, interaction of concepts “language” – “war”, discourse science, cognitive linguistics, onomastics, sociolinguistics.

Постановка проблеми. Для позначення військового конфлікту на Сході України функціонує відповідник *гібридна війна*, тобто «новітнє глобальне міжнародне протистояння, що виникає в умовах сучасного геополітичного устрою, боротьба за домінування і впливи, яка ведеться силами держав, їх коаліцій та позадержавними акторами» (Світова гібридна війна, 2017: 493). Фахівці новітньої історії вже на період 2014 р. відкинули термін *антитерористична операція*, оскільки було зрозуміло, що на Донбасі «повномасштабна війна із застосуванням відповідного озброєння та відповідної тактики», і прийняли для позначення подій на Сході термін *російсько-українська війна*, який виявляє суб'єктив протистояння (Усна історія, 2017: 7). Виникає питання, які можливості аналізу сучасної дійсності, зокрема зв'язку мови і російсько-української війни, сьогодні реалізує мовознавство? Які створено і які можуть бути створені моделі теоретичної характеристики цієї проблеми? Які теорії та джерела стають базою для аналізу? Нарешті, які результати отримані і чи можуть бути нові підходи? Ці та інші питання ще чекають своєї відповіді.

Аналіз досліджень. Фізичний та дискурсивний модули такої ознаки сучасної дійсності, як війна проти України, привертають увагу дослідників різних напрямів. Досьогодні сформувався міждисциплінарний підхід аналізу. Розкрито явище світової гібридної війни в контексті російської агресії проти України (Світова гібридна війна, 2017), проблему імплементації Закону «Про національну безпеку України», актуальні питання освіти і науки у сфері національної безпеки (Освіта і наука, 2019), соціально-гуманітарний вимір державно-територіального розвитку в умовах війни (Стратегічний потенціал, 2019), прикладні аспекти застосування лінгвосугестивних технологій (Гібридна війна, 2018), виокремлено роль соціолінгвістичного знання як засобу формування нової культури безпеки (Соціолінгвістичне знання, 2018).

Мета статті – дослідити отримані результати аналізу взаємодії понять «мова» – «війна» та обґрунтувати нові перспективи соціолінгвістичного підходу до вивчення проблеми на матеріалі аналізу неактуалізованої в мовознавстві джерельної бази, зокрема інтерв'ю та спогадів учасників бойових дій (чоловіків та жінок), а також задокументалізованої інформації про полеглих за Україну. Методи аналізу: зіставний, елементи дискурс аналізу, соціолінгвістичної інтерпретації та реінтерпретації, біографічний.

Виклад основного матеріалу. Насамперед, необхідно з'ясувати результати дискурсивного, когнітивного, ономастичного аналізу питань, пов'язаних із окресленою взаємодією понять. Теоретичні і прикладні аспекти дискурсивного та когнітивного підходів висвітлено у працях О. Жаботинської, Б. Парахонського та Г. Яворської. Аналіз дискурсу війни, який відображає широкий спектр соціальної комунікації, постає як вивчення конфліктних смислів і їх поширення через медіа і соціальні мережі. Результати отримано на підставі застосованих методів, зокрема критичного аналізу дискурсу, теорії концептуальної метафори, фреймового аналізу, лінгво-прагматичного аналізу тексту, процедури проблематизації.

Мова війни ілюструє мову протистояння та ненависті, тому важливо зрозуміти проблеми семіотичної трансформації дискурсу ненависті. Аналіз дискурсу війни пов'язаний із характеристикою дискурсивних практик та наративів як типів оповідей про події (Яворська, 2015: 366–369). Зв'язок між термінами на позначення конфлікту: *війна між державами, окупація, «заморожений конфлікт»* та ін. – зумовлює появу різних сюжетних та інтерпретаційних схем.

Доведено, що одиницями дискурсивного аналізу постають конфліктні смисли, тобто соціально-семіотичні конструкти, сформовані наративами. Враховано позицію сторін конфлікту шляхом розкриття дискурсивних конструктів, реконструйованих на підставі аналізу медійних текстів, лінгвостилістичного і семантичного аналізу лексичного матеріалу (Яворська, 2015: 375–377).

Ще один із результатів – характеристика словника «ворожнечі», який охоплює негативно-оцінні назви «чужих» кожної із сторін конфлікту. Одиниці реалізують нову функцію ідентифікації власної позиції. Обґрунтовано роль регулювальних механізмів щодо мови ненависті, зокрема цензури, корпоративної політики та мовної реформи (Яворська, 2015: 380–385). Дискурсивний аналіз мови війни передбачає увагу до політичного дискурсу, до зв'язків дискурсу і мови, опозиції дискурсу та мови, поняття мови влади (Парахонський, Яворська, 2019: 440–443). Розкрито зіткнення мови війни і мови миру як новий аспект в дискурсивному аналізі взаємодії мови та війни з урахуванням трьох основних точок сприйняття подій гібридного конфлікту – агресора, об'єкта гібридного нападу та спостерігача. Важливі висновки про роль агресора, який, «діючи дискурсивними засобами, намагається ідентифікувати себе як миротворця, приписуючи об'єктові нападу роль нападника», про концепт миру у

дзеркалі когнітивно-семантичного аналізу (Парахонський, Яворська, 2019: 443).

Важливим показником вивчення взаємодії мови та війни є неологізми. У момент історичного та світоглядного «зломів», тобто в 2013–2014 рр., виникли лексичні неологізми, створені на початку військової агресії проти України (Жаботинская, 2014). Новотвори постають вербальною зброєю завдяки реалізації своєї оцінної ознаки. Теоретичну базу дослідження неологізмів становлять положення когнітивної лінгвістики, яка дозволяє реконструювати фрейми, встановити зони їх промінантності, з'ясувати технологію створення такої конскієнтальної зброї, як нові слова – лексичні інновації. Проаналізовані приклади відповідають дискурсивним планам «ми про себе» і «ми про них» (Жаботинская, 2014: 11–12).

Новим є й висновок про пізнання когнітивної сфери гібридної війни на підставі вивчення символів, слів, наративів, що її репрезентують (Парахонський, Яворська, 2019: 27). В основу такого дослідження покладено положення когнітивної лінгвістики, семантики та прагматики. Перспективний матеріал для аналізу – систематизовані приклади вербальної репрезентації війни і миру з українських медійних текстів (2014–2017), а також дані з мовних корпусів соціальних мереж (Парахонський, Яворська, 2019: 39).

Вивчення мови війни з площини ономастики ілюструє проблематика, пов'язана із аналізом неофіційних імен військових як різновидом антропонімів. Досьогодні вивчено неофіційні імена бійців ХХ ст. у працях Н. Павликівської, М. Лесюка та ін. Один із результатів – тлумачення псевдоніма як засобу вторинної номінації, схарактеризованого на матеріалі художнього дискурсу (Павликівська, 2012: 135–144). Нові результати аналізу, отримані після 2014 р., полягають: у спробах систематизації неофіційних імен воїнів, які захищають державу в російсько-українській війні (Підкуймуха, 2016: 135–144; Шульська, 2017: 342–347), у визначенні на новому матеріалі природи псевдоніма, етапів його аналізу, функцій, слововжитку відповідників *псевдонім*, *псевдо* і *позивний* (Підкуймуха, 2016: 137–138) та ін. Джерельною базою для аналізу обрано сучасні ЗМІ, які доносять до читачів неофіційні імена українських військових і терористів, а також особисті інтерв'ю авторів з військовими та волонтерами, кореспондентами, публікації в періодиці та інтернет-ресурси.

Водночас в умовах нової парадигми виникає питання і про перспективи соціолінгвістичного підходу до аналізу взаємодії понять *мова* – *війна*. Праці Б. Ажнюка, О. Данилевської, Г. Мацюк,

С. Соколової та ін. розкривають зв'язки між мовою та суспільством на різних рівнях (Мовне законодавство, 2019). В умовах сучасної агресії проти України дисципліни соціолінгвістики стають одним із засобів формування культури безпеки в студентському середовищі (Мацюк, 2015).

Не актуалізована в мовознавстві джерельна база як вмістилище соціолінгвістичної інформації охоплює випуски зібраних усних наративів (Усна історія, 2015; Усна історія, 2016; Усна історія, 2017; Усна історія, 2018). Інтерв'юерами зібраних біографічних історій стали історики Запорізького національного університету та волонтери, які почали працювати над проектом «Усна історія російсько-української війни» з серпня 2014 р., сформувавши попередньо і концепцію інтерв'ю як методу збору матеріалу (Усна історія, 2017: 8). Доповнюють джерельну базу для соціолінгвістичного аналізу й інші видання: спогади (записані без цензури) 25 жінок – учасниць бойових дій, записані в 2017 р. (Подобна, 2018); інтерактивна «Книга пам'яті полеглих за Україну» (Книга пам'яті), що містить широкі біографічні дані про полеглих, спогади про них, місця народження і поховання; дослідження, пов'язані зі збором інформації та вшануванням пам'яті загиблих за Україну (Невиплакані сльози, 2017; Герої Сіверського краю, 2019). Ці та інші джерела дозволяють сформувати соціолінгвістичну інтерпретацію, пов'язану із розкриттям взаємодії понять «*мова*» – «*війна*», шляхом аналізу пов'язаних з ними соціолінгвістичних категорій.

Насамперед мова йде про поняття «мовна ситуація», «мовні права», «дискримінація за мовною ознакою», «захист російськомовних співвітчизників», «ідеологія руского міра». У березні 2014 р. у Кримській доповіді президента РФ В. Путіна черговий раз прозвучала теза про «захист російськомовних співвітчизників в Україні», яка вмотивовувала наступальні дії військових (Мацюк, 2019: 229). Маніпуляція мовним питанням, як приводом для початку агресії проти України, вимагає знань ставлення жителів Сходу до мов (це звикле запитання соціологічних опитувань). У текстах інтерв'ю бійців російсько-української війни мовне питання не оминається, а, навпаки, виявляє зв'язок з якістю мовної політики у державі, яка не дбала про регіон навіть на рівні періодики чи наукових та художніх видань. Респонденти розкривають мовну ситуацію до 2013–2014 рр. на тимчасово окупованих територіях і стверджують про роль російської пропаганди в нав'язуванні потрібних російській владі

стереотипів; розповіді виявляють зв'язок між функціями мов та ідеологією.

Перспективним питанням є аналіз мовлення в соціогрупі «військові». Насамперед, ця нова для соціолінгвістики соціогрупа включає військовослужбовців Збройних сил України, особового складу Національної гвардії України, бійців добровольчих формувань, представників служб, які працювали на звільнених територіях (поліції, прокуратури, СБУ, Державної служби з надзвичайних ситуацій). Інтерв'ю з воїнами увійшли в чотири вищезгадані випуски усної історії та в книгу спогадів про жінок військових (короткі біографії та публікації про воїнів містить «Книга пам'яті полеглих за Україну»). Записані інтерв'ю та спогади як приклади спонтанного тексту без цензури дозволяють з'ясувати впливи соціальних характеристик на усне мовлення з урахуванням статі, віку, соціально-професійного статусу, етнічної належності і под., а також зрозуміти професійні, соціальні, культурні аспекти комунікації в соціогрупі. Тексти дають відповіді на низку запитань: про ситуативні параметри мовлення, військовий жаргон/сленг (груповий, професійний), ознаки мовлення, пов'язані із статусом *вищий – нижчий*, особливості мовлення в різних сферах, що теж розширює соціолінгвістичний портрет представників цієї групи.

Ще одним із аспектів соціолінгвістичного підходу постає дослідження неофіційних імен як маркерів внутрішньогрупової комунікації. Нові джерела аналізу дозволяють отримати системні результати про комунікативну компетенцію адресантів комунікації в складі соціогрупи як творців неофіційного іменника. Він відображає, як у дзеркалі, ті процеси, які відбуваються в мовному вжитку: двомовність, суржикізацію, вплив західної культури.

Із проблемою *мова – війна* пов'язана взаємодія інших понять, зокрема *мови та культури (пам'яті)*, *мови та ідентичності*, що виступають обов'язковими компонентами аналізу змін лінгвістичного ландшафту населених пунктів під

впливом перейменування об'єктів громадського простору в честь загиблих військових. Антропонім (ім'я і прізвище воїна) шляхом реалізації своєї символічної функції постає маркером культури і конкретно – культури історичної пам'яті (Нагорна, 2013: 9–34; Нагорна, 2012: 114–141), тобто процесу «створення існуючого на даний момент у пересічних людей образу минулого під кутом зору загальнолюдських цінностей» (Баханов, 2013: 185). Один із індикаторів культури пам'яті – це вшановування певного кола героїв, «значущість яких визначається ступенем впливу їхніх вчинків на забезпечення загально-суспільного блага» (Баханов, 2013: 185). Прізвища та імена таких воїнів стають новим номінативним ресурсом у громадському просторі як назви вулиці, площі, школи, пам'ятні знаки тощо. Колективна пам'ять про загиблих в символічному просторі населених пунктів зміцнює національну ідентичність, оскільки ці імена стають засобом єдності українців. Практика використання імен та прізвищ героїв, які загинули за Україну, як нових знаків громадського простору реалізована на всіх територіях України і навіть у Церкві.

Висновки. Здійснений аналіз засвідчив: крім дискурсивного, когнітивного та ономастичного підходів до вивчення взаємодії понять «мова» – «війна», релевантним є й соціолінгвістичний підхід. Він передбачає аналіз низки понять, зокрема «мовна ситуація», «мовна політика», «мовне право», «дискримінація», «захист російськомовних співвітчизників», «ідеологія руского міра», «мовлення соціогрупи» («військові»), а також вивчення взаємодії *мови і культури (пам'яті)* чи *мови та ідентичності*.

Використання змісту соціолінгвістичних категорій поглиблює низку нових лінгвістичних характеристик: неофіційного імені (як показника мовної ситуації та професійної комунікації в середовищі військових), усного спонтанного мовлення бійців, антропонімів (як маркерів культури пам'яті сучасних українців і формування їх національної ідентичності).

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Баханов К. Нові часи – нові герої: формування культури пам'яті в Україні. *Культура історичної пам'яті: європейський та український досвід* / за заг. ред. Ю. Шаповала. Київ, 2013. С. 182–216.
2. Герої Сіверського краю. Книга пам'яті Чернігівської області. 2014–2015 роки: зб. матер. обл. пошук.-дослідн. експед. діт. та учн. молоді / упоряд. Л. В. Житнікової, М. М. Шанського; вступ. сл. М. А. Конопацького, М. М. Шанського. Харків: ФОП Панов А. М., 2019. Т. 1. 528 с.
3. Гібридна війна: технології сугестії та контрсугестії: монографія / О. В. Акульшин та ін. Київ: Нац. акад. СБУ, 2018. 235 с.
4. Жаботинская С. А. Язык как оружие в войне мировоззрений. Майдан–Антимайдан: словарь-тезаурус лексических инноваций. Украина, декабрь 2013 – декабрь 2014. Интернет-издание. Киев: Украинская ассоциация когнитивной лингвистики и поэтики, 2015. 90 с. URL: http://uaclip.at.ua/zhabotinskaja-jazyk_kak_oruzhie.pdf
5. Книга пам'яті полеглих за Україну. URL: <http://memorybook.org.ua/index.htm> (дата звернення 12.01.2021).

6. Лесюк М. П. Псевда вояків Української Повстанської Армії. *Nazewnictwo na pograniczach etniczno-językowych: materiały z Międzynarodowej konferencji opomastycznej*, (Białystok–Supraśl, 26–27. X 1998 r.) / pod redakcją Zofii Abramowicz, Leonardy Dacewicz. Białystok, 1999. S. 177–185.
7. Мацюк Г. Програма спеціалізації із соціолінгвістики. Львів: ЛНУ ім. І. Франка, 2015. 65 с.
8. Мацюк Г. Статус і функції російської мови в Російській Федерації, на пострадянському просторі й у світі: стан і перспективи розвитку. *Мовне законодавство і мовна політика: Україна, Європа, світ*: зб. наук. праць. Київ: Вид. дім Дмитра Бурого, 2019. С. 213–240.
9. Мовне законодавство і мовна політика: Україна, Європа, світ: зб. наук. праць. Київ: Вид. дім Дмитра Бурого, 2019. 688 с.
10. Нагорна Л. Культура історичної пам'яті. *Культура історичної пам'яті: європейський та український досвід* / за заг. ред. Ю. Шаповала. Київ: ІПЕНД, 2013. С. 9–34.
11. Нагорна Л. Політика пам'яті та її орієнтаційна місія. *Культура історичної пам'яті: європейський та український досвід* / за заг. ред. Ю. Шаповала. Київ: ІПЕНД, 2013. С. 114–141.
12. Невиплакані сльози України (запоріжці, які загинули в АТО): бібліогр. покажч. / уклад. Н. В. Романів та ін.; відп. за вип. О. В. Волкова. Запоріжжя: СТАТУС, 2017. 368 с.
13. Освіта і наука у сфері національної безпеки: проблеми та пріоритети розвитку: зб. матеріалів III міжнар. наук.-практ. конф. (м. Острого, 14 черв. 2019 р.) / упор. Дорогих С. О. та ін. Київ: Вид. дім «АртЕк», 2019. 308 с.
14. Павликівська Н. М. Українські псевдоніми як об'єкт ономастичних досліджень. *Вісник Запорізького нац. ун-ту. Серія: філол. науки*. 2012. № 1. С. 339–342.
15. Парахонський Б., Яворська Г. Онтологія війни і миру: безпека, стратегія, смисл: монографія. Київ: НІСД, 2019. 560 с.
16. Підкуймуха Л. М. Позивні учасників антитерористичної операції на Донбасі: спроба аналізу. *Мова: класичне – модерне – постмодерне*: зб. наук. праць. Київ, 2016. Вип. 2. С. 135–144.
17. Подобна Є. Дівчата зрізають коси: книга спогадів: російсько-українська війна / Укр. Ін-т нац. пам'яті. Київ: Люта справа, 2018. 346 с.
18. Світова гібридна війна: український фронт: монографія / за заг. ред. В. П. Горбуліна. Київ: НІСД, 2017. 496 с.
19. Соколова С. Актуальні проблеми сучасної соціолінгвістики. *Українська мова*. 2019. № 1. С. 36–44.
20. Соціолінгвістичне знання як засіб формування нової культури безпеки: Україна і світ: матеріали міжнар. конф., (м. Львів, 22–23 листопада 2018 р.) / за ред. Г. Мацюк. Львів: ЛНУ ім. І. Франка, 2018. 126 с.
21. Стратегічний потенціал державного та територіального розвитку: матеріали III міжнар. наук.-практ. конф., (м. Маріуполь, 9–10 жовт. 2019 р.). Маріуполь – Кривий Ріг: Вид. р. А. Козлов, 2019. 405 с.
22. Усна історія сучасної війни: погляд на три роки назад. *Усна історія російсько-української війни (2014–2016 роки)* / за ред. В. Мільчева, В. Мороко; Укр. ін-т нац. пам'яті. Київ: К.І.С., 2017. Вип. 3. С. 8. URL: https://old.uinp.gov.ua/sites/default/files/usna_istoriya_viyuni_3.pdf (дата звернення: 21.12.2020).
23. Усна історія російсько-української війни (2014–2015 роки) / за ред. В. Мороко; Укр. ін-т нац. пам'яті. Київ: К.І.С., 2015. Вип. 1. 176 с.: іл.
24. Усна історія російсько-української війни (2014–2016 роки) / ред. кол.: Г. Васильчук та ін.; Укр. ін-т нац. пам'яті. Київ: К.І.С., 2016. Вип. 2. 464 с.
25. Усна історія російсько-української війни (2014–2016 роки) / ред. кол.: В. Мільчев та ін.; Укр. ін-т нац. пам'яті. Київ: К.І.С., 2017. Вип. 3. 200 с.
26. Усна історія російсько-української війни (2014–2018 роки) / ред. кол. серії: В. Мороко та ін.; Укр. ін-т нац. пам'яті. Київ: К.І.С., 2018. Вип. 4. 384 с.: іл.
27. Шулська Н. Номінативна характеристика позивних імен бійців АТО, уживаних в мові ЗМІ. *Наук. записки Тернопільського нац. пед. ун-ту ім. В. Гнатюка. Серія: мовознавство*. Тернопіль: ТНПУ ім. В. Гнатюка, 2017. Вип. 1(27). С. 342–347.
28. Яворська Г. Мова війни як складова конфлікту (шляхи трансформації українського медійного дискурсу). *Стратегії трансформації і превенції прикордонних конфліктів в Україні*: зб. аналіт. матеріалів. Львів: Галицька видавнича спілка, 2015. С. 366–369.

REFERENCES

1. Bakhanov K. Novi chasy – novi heroi: formuvannia kultury pamiaty v Ukraini [New times – new heroes: the formation of a culture of memory in Ukraine]. *Kultura istorychnoi pamiaty: yevropeyskyi ta ukrainskyi dosvid*. Kyiv, 2013, pp. 182–216 [in Ukrainian].
2. Heroi Siverskoho kraiu. Knyha pamiaty Chernihivskoi oblasti. 2014–2015 roky [Heroes of the Siverskyi region. Memory book of Chernihiv region]. Kharkiv: FOP Panov A. M., 2019. T. 1. 528 p. [in Ukrainian].
3. Hibrydna viina: tekhnolohii suhestii ta kontrsuhestii [Hybrid warfare: technologies of suggestion and counter-suggestion]. Kyiv: National Academy of Security Service of Ukraine, 2018. 235 p. [in Ukrainian].
4. Zhabotynskaia S. A. Yazyk kak oruzhye v voine myrovozzrenii. Maidan–Antymaidan: slovar-tezaurus leksicheskikh innovatsyi. Ukraina, dekabr 2013 – dekabr 2014 [Language as a weapon in the war of worldviews. Maidan-Antimaydan: dictionary-thesaurus of lexical innovations. Ukraine, December 2013 – December 2014]. Kiev: Ukrainian Association of Cognitive Linguistics and Poetics, 2015. 90 p. URL: http://uaclip.at.ua/zhabotinskaja-jazyk_kak_oruzhie.pdf (data zvernennia 17.12.2020) [in Russian].

5. Knyha pamiati polehlykh za Ukrainu [Book of Remembrance of the Fallen for Ukraine]. URL: <http://memorybook.org.ua/index.htm> (data zvernennia 12.01.2021) [in Ukrainian].
6. Lesiuk M. P. Pseveda voiakiv Ukrainskoi Povstanskoi Armii [Pseudonyms of soldiers of the Ukrainian Insurgent Army]. Nazewnictwo na pograniczach etniczno-językowych. Białystok, 1999, pp. 177–185 [in Ukrainian].
7. Masiuk H. Prohrama spetsializatsii iz sotsiolinhvistyky [Sociolinguistics specialization program]. Lviv: Ivan Franko National University of Lviv, 2015. 65 p. [in Ukrainian].
8. Masiuk H. Status i funktzii rosiiskoi movy v Rosiiskii Federatsii, na postradianskomu prostori y u sviti: stan i perspektyvy rozvytku [Status and functions of the Russian language in the Russian Federation, in the post-Soviet space and in the world: the state and prospects of development]. Movne zakonodavstvo i movna polityka: Ukraina, Yevropa, svit. Kyiv: Dmytro Buraho Publishing House, 2019, pp. 213–240 [in Ukrainian].
9. Movne zakonodavstvo i movna polityka: Ukraina, Yevropa, svit [Language legislation and language policy: Ukraine, Europe, the world]. Kyiv: Dmytro Buraho Publishing House, 2019. 688 p. [in Ukrainian].
10. Nahorna L. Kultura istorychnoi pamiati [The culture of historical memory]. Kultura istorychnoi pamiati: yevropeyskyi ta ukraïnskyi dosvid. Kyiv: I. F. Kuras Institute for Political and Ethnonational Studies. NAS of Ukraine, 2013, pp. 9–34 [in Ukrainian].
11. Nahorna L. Polityka pamiati ta yii orientatsiina misiia [The politics of memory and its orientational mission]. Kultura istorychnoi pamiati: yevropeyskyi ta ukraïnskyi dosvid. Kyiv: I. F. Kuras Institute for Political and Ethnonational Studies. NAS of Ukraine, 2013, pp. 114–141 [in Ukrainian].
12. Nevyplakani slozy Ukrainy (zaporizhtsi, yaki zahynuly v ATO) [Unshed tears of Ukraine (Zaporozhians who died in anti-terrorist operation)]. Zaporizhzhia: STATUS, 2017. 368 p. [in Ukrainian].
13. Osvita i nauka u sferi natsionalnoi bezpeky: problemy ta priority rozvytku [Education and science in the field of national security: problems and development priorities]. Kyiv: ArtEk, 2019. 308 p. [in Ukrainian].
14. Pavlykivska N. M. Ukrainski psevdonimy yak ob'iekt onomastychnykh doslidzhen [Ukrainian pseudonyms as an object of onomastic research]. Visnyk Zaporizkoho nats. un-tu. Serii: filol. nauky. 2012. № 1, pp. 339–342 [in Ukrainian].
15. Parakhonskyi B., Yavorska H. Ontolohiia viiny i myru: bezpeka, stratehiia, smysl [Ontology of war and peace: security, strategy, meaning]. Kyiv: National Institute for Strategic Studies, 2019. 560 p. [in Ukrainian].
16. Pidkuimukha L. M. Pozyvni uchastykyv antyterorystychnoi operatsii na Donbasi: sprobha analizu [Call signs of participants of the anti-terrorist operation in Donbass: an attempt at analysis]. Mova: klasychne – moderne – postmoderne. Kyiv, 2016, vyp. 2, pp. 135–144 [in Ukrainian].
17. Podobna Ye. Divchata zrizaiut kosy: knyha spohadiv: rosiisko-ukraïnska viina [Girls cut braids: a book of memories: the Russian-Ukrainian war]. Kyiv: Liuta sprava, 2018. 346 p. [in Ukrainian].
18. Svitova hibrydna viina: ukraïnskyi front [World Hybrid War: Ukrainian Front]. Kyiv: National Institute for Strategic Studies, 2017. 496 p. [in Ukrainian].
19. Sokolova S. Aktualni problemy suchasnoi sotsiolinhvistyky [Current problems of modern sociolinguistics]. Ukraïnska mova. 2019. № 1, pp. 36–44 [in Ukrainian].
20. Sotsiolinhvistychno znannia yak zasib formuvannia novoi kultury bezpeky: Ukraina i svit [Sociolinguistic knowledge as a means of forming a new culture of security: Ukraine and the world]. Lviv: Ivan Franko National University of Lviv, 2018. 126 p. [in Ukrainian].
21. Stratehichniy potentsial derzhavnogo ta terytorialnogo rozvytku [Strategic potential of state and territorial development]. Mariupol – Kryvyi Rih: Vyd. r. A. Kozlov, 2019. 405 p. [in Ukrainian].
22. Usna istoriia suchasnoi viiny: pohliad na try roky nazad [Oral history of modern warfare: a look from a three year-perspective]. Usna istoriia rosiisko-ukraïnskoi viiny (2014–2016 roky). Kyiv: K.I.S., 2017, vyp. 3, pp. 8. URL: https://old.uinp.gov.ua/sites/default/files/usna_istoriya_viyeni_3.pdf (data zvernennia: 21.12.2020) [in Ukrainian].
23. Usna istoriia rosiisko-ukraïnskoi viiny (2014–2015 roky) [Oral history of the Russian-Ukrainian war (2014–2015)]. Kyiv: K.I.S., 2015, vyp. 1. 176 p. [in Ukrainian].
24. Usna istoriia rosiisko-ukraïnskoi viiny (2014–2016 roky) [Oral history of the Russian-Ukrainian war (2014–2016)]. Kyiv: K.I.S., 2016, vyp. 2. 464 p. [in Ukrainian].
25. Usna istoriia rosiisko-ukraïnskoi viiny (2014–2016 roky) [Oral history of the Russian-Ukrainian war (2014–2017)]. Kyiv: K.I.S., 2017, vyp. 3. 200 p. [in Ukrainian].
26. Usna istoriia rosiisko-ukraïnskoi viiny (2014–2018 roky) [Oral history of the Russian-Ukrainian war (2014–2018)]. Kyiv: K.I.S., 2018, vyp. 4. 384 p. [in Ukrainian].
27. Shulska N. Nominatyvna kharakterystyka pozvyvnykh imen biitsiv ATO, uzhyvanykh v movi ZMI [Nominal characteristics of call signs of anti-terrorist operation fighters used in the language of mass media]. Nauk. zapysky Ternopilskoho nats. ped. un-tu im. V. Hnatiuka. Serii: movoznavstvo. Ternopil: V. Hnatiuk Ternopil National Pedagogical University, 2017, vyp. 1(27), pp. 342–347 [in Ukrainian].
28. Yavorska H. Mova viiny yak skladova konfliktu (shliakhy transformatsii ukraïnskoho mediinogo dyskursu) [The language of war as a component of the conflict (ways of transformation of the Ukrainian media discourse)]. Stratehii transformatsii i prevntsii prykordonnykh konfliktiv v Ukraini. Lviv: Galician Publishing Union, 2015, pp. 366–369 [in Ukrainian].